

**«Μήνυμα τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν»
Φανάριον 2008**

Εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

1. Διά τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ οἱ Προκαθήμενοι καί οἱ Ἀντιπρόσωποι τῶν κατά τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν συνήλθομεν ἀπό 10ης ἕως 12ης Ὀκτωβρίου 2008 εἰς Φανάριον τῇ προσκλήσει καί ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ ἐν ἡμῖν Πρώτου, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου, ἐπί τῇ ἀνακηρύξει τοῦ ἔτους τούτου ὡς ἔτους τοῦ ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου. Μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης διεβουλευθήμεν ἐπί τῶν ἀπασχολούντων τήν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν θεμάτων, συμμετασχόντες δέ εἰς τάς ἐπί τῷ γεγονότι τούτῳ ἐορταστικάς ἐκδηλώσεις, ἐτελέσαμεν ἀπό κοινοῦ τήν Θείαν Εὐχαριστίαν ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, σήμερον, τήν 12ην Ὀκτωβρίου 2008, Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς ἐν Νικαίᾳ Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Κατ' αὐτάς τάς ἡμέρας ἐνισχύθημεν διά τῆς ἀληθείας τῶν δωρεῶν τῆς θείας προνοίας πρὸς τόν Ἀπόστολον τῶν Ἐθνῶν, διά τῶν ὁποίων οὗτος ἀνεδείχθη εἰς ὑπέροχον «σκεῦος ἐκλογῆς» (Πράξ. 9,15) τοῦ Θεοῦ καί λαμπρόν πρότυπον ἀποστολικῆς διακονίας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος. Τόν Ἀπόστολον τοῦτον τιμῶσα κατὰ τό τρέχον σωτήριο ἔτος σύμπασα ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, προβάλλει ὡς πρότυπον πρὸς τό πλήρωμα αὐτῆς διά τήν σύγχρονον μαρτυρίαν τῆς πίστεως ἡμῶν πρὸς «τούς ἐγγύς καί τούς μακράν» (Ἐφ. 2,17).

2. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἔχουσα τήν συνείδησιν τῆς αὐθεντικῆς ἐρμηνείας τῆς διδασκαλίας τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν εἰς εἰρηνικούς καί χαλεπούς καιρούς τῆς δισχιλιετοῦς ἱστορικῆς πορείας αὐτῆς, δύναται καί ὀφείλει νά προβάλλῃ εἰς τόν σύγχρονον κόσμον τήν διδασκαλίαν ὅχι μόνον περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαταστάσεως τῆς ἐνότητος ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀλλά καί περὶ τῆς παγκοσμιότητος τοῦ λυτρωτικοῦ ἔργου Αὐτοῦ, διά τοῦ ὁποίου ὑπερβαίνονται πᾶσαι αἱ διασπάσεις τοῦ κόσμου καί βεβαιοῦται ἡ κοινὴ φύσις πάντων τῶν ἀνθρώπων. Ἐν τούτοις, ἡ ἀξιόπιστος προβολὴ τοῦ λυτρωτικοῦ αὐτοῦ μηνύματος προϋποθέτει τήν ὑπέρβασιν καί τῶν ἐσωτερικῶν ἀντιπαραθέσεων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας διά τῆς ἐκτονώσεως τῶν ἐθνικιστικῶν, ἐθνοφυλετικῶν ἢ ἰδεολογικῶν παροξυσμῶν, διότι μόνον οὕτως ὁ λόγος τῆς Ὁρθοδοξίας θά εὔρη τήν δέουσαν ἀπήχησιν εἰς τόν σύγχρονον κόσμον.

3. Ἐμπνεόμενοι ἀπό τήν διδασκαλίαν καί τό ἔργον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐπισημαίνομεν κατ' ἀρχάς τήν σπουδαιότητα, τήν ὁποίαν ἔχει διά τήν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καί, εἰδικώτερον, διά τήν διακονίαν πάντων ἡμῶν, τό χρέος τῆς Ἱεραποστολῆς, συμφώνως πρὸς τήν

τελευταίαν ἐντολήν τοῦ Κυρίου: «καί ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τε τῇ Ἱερουσαλήμ καί πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καί Σαμαρείᾳ καί ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ. 1, 8). Ὁ εὐαγγελισμός τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἀλλά καί τῶν μὴ πιστευόντων εἰς Χριστόν, ἀποτελεῖ ὑπέρτατον χρέος τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο τό χρέος δέν πρέπει νά ἐκπληροῦται ἐπιθετικῶς ἢ διά διαφόρων μορφῶν προσηλυτισμοῦ, ἀλλ' ἐν ἀγάπῃ, ταπεινοφροσύνῃ καί σεβασμῶ πρὸς τήν ταυτότητα ἐκάστου ἀνθρώπου καί τήν πολιτισμικήν ἰδιαιτερότητα ἐκάστου λαοῦ. Εἰς τήν ἱεραποστολικήν αὐτήν προσπάθειαν ὀφείλουν νά συμβάλλουν πᾶσαι αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι μέ σεβασμόν εἰς τήν κανονικήν τάξιν.

4. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀσκεῖ σήμερον τήν διακονίαν αὐτῆς εἰς ἓνα ταχύτατα ἐξελισσόμενον κόσμον, ὁ ὁποῖος καθίσταται πλέον ἀλληλένδετος χάρις εἰς τὰ μέσα ἐπικοινωνίας καί τήν ἐξέλιξιν τῶν συγκοινωνιακῶν μέσων καί τῆς τεχνολογίας. Παραλλήλως, ὅμως, αὐξάνεται καί τό μέγεθος τῆς ἀποξενώσεως, τῶν διαιρέσεων καί τῶν συγκρούσεων. Οἱ χριστιανοί ἐπισημαίνουν ὅτι πηγή αὐτῆς τῆς καταστάσεως εἶναι ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τόν Θεόν. Καμμία μετατροπή τῶν κοινωνικῶν δομῶν καί τῶν κανόνων συμπεριφορᾶς δέν εἶναι ἱκανή νά θεραπεύσῃ τήν κατάστασιν αὐτήν. Ἡ Ἐκκλησία ὑποδεικνύει συνεχῶς ὅτι ἡ ἁμαρτία ἤμπορεῖ νά καταπολεμηθῇ μόνον διά τῆς συνεργίας τοῦ Θεοῦ καί τοῦ ἀνθρώπου.

5. Ὑπό τοιαύτας συνθήκας, ἡ σύγχρονος μαρτυρία τῆς Ὀρθοδοξίας διά τὰ συνεχῶς διογκούμενα προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ κόσμου καθίσταται ἐπιτακτική, ὄχι μόνον διά τήν ἐπισήμανσιν τῶν προκαλούντων αὐτά αἰτίων, ἀλλά καί διά τήν ἄμεσον ἀντιμετώπισιν τῶν παρεπομένων τραγικῶν συνεπειῶν των. Αἱ ποικίλαι ἐθνικιστικά, φυλετικά, ἰδεολογικά καί θρησκευτικά ἀντιθέσεις τροφοδοτοῦν συνεχῶς ἐπικινδύνους συγχύσεις ὄχι μόνον ὡς πρὸς τήν ἀδιαμφισβήτητον ὄντολογικήν ἐνότητα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀλλά καί ὡς πρὸς τήν σχέσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τήν θείαν δημιουργίαν. Ἡ ἱερότης τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου συμπιέζεται εἰς ἐπί μέρους διεκδικήσεις τοῦ «ἀτόμου», ἐνῶ ἡ σχέσις αὐτοῦ πρὸς τήν λοιπὴν θείαν δημιουργίαν ὑποτάσσεται εἰς τήν χρηστικήν ἢ καί καταχρηστικήν αὐθαιρεσίαν του. Αἱ διασπάσεις αὐταί τοῦ κόσμου εἰσάγουν ἄδικον ἀνισότητα συμμετοχῆς ἀνθρώπων ἢ καί λαῶν εἰς τὰ ἀγαθὰ τῆς Δημιουργίας· στεροῦν δισεκατομμύρια ἀνθρώπων τῶν βασικῶν ἀγαθῶν καί ὀδηγοῦν εἰς ἐξαθλίωσιν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος· προκαλοῦν μαζικάς μεταναστεύσεις πληθυσμῶν, διεγείρουν ἐθνικιστικάς, θρησκευτικάς καί κοινωνικάς διακρίσεις καί συγκρούσεις, καί ἀπειλοῦν τήν παραδοσιακὴν ἐσωτερικὴν συνοχήν τῶν κοινωνιῶν. Αἱ συνέπειαι αὐταί εἶναι ἐπαχθέστεραι, διότι συνδέονται ἀρρήκτως πρὸς τήν καταστροφήν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καί τοῦ ὅλου οἰκοσυστήματος.

6. Οί Ὀρθόδοξοι χριστιανοί συμμερίζονται μετά τῶν ἄλλων, θρησκευομένων ἢ μή ἀνθρώπων τοῦ πλανήτου, τήν εὐθύνην διὰ τήν σύγχρονον κρίσιν, διότι ἠνέχθησαν ἢ συνεβιβάσθησαν ἀκρίτως καί πρὸς ἀκραίας ἐπιλογάς τοῦ ἀνθρώπου χωρὶς τήν ἀξιόπιστον ἀντιπαράθεσιν πρὸς αὐτάς τοῦ λόγου τῆς πίστεως. Ἔχουν, συνεπῶς, καί αὐτοὶ μείζονα ὑποχρέωσιν νά συμβάλλουν εἰς τήν ὑπέρβασιν τῶν διασπάσεων τοῦ κόσμου. Ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία διὰ τήν ὄντολογικὴν ἐνότητα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καί τῆς θείας δημιουργίας, ὡς αὕτη ἐκφράζεται διὰ τοῦ ὅλου μυστηρίου τοῦ ἐν Χριστῷ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου, ἀποτελεῖ θεμελιώδη βάσιν διὰ τήν ἐρμηνείαν τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τόν Θεόν καί τόν κόσμον.
7. Αἱ προσπάθειαι παραμερισμοῦ τῆς θρησκείας ἀπὸ τήν κοινωνικὴν ζωὴν ἀποτελοῦν κοινήν τάσιν πολλῶν συγχρόνων κρατῶν. Ἡ ἀρχὴ τῆς κοσμικότητος τοῦ κράτους δύναται μὲν νά διατηρηῆται, εἶναι ὅμως ἀνεπίτρεπτος ἢ ἐρμηνεία αὐτῆς ὡς ριζικῆς περιθωριοποιήσεως τῆς θρησκείας ἀπὸ ὅλας τὰς σφαίρας τῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ.
8. Τό χάσμα μεταξύ πλουσίων καί πτωχῶν διευρύνεται δραματικῶς ἐξ αἰτίας τῆς οικονομικῆς κρίσεως, ἢ ὅποια εἶναι συνήθως ἀποτέλεσμα μανιακῆς κερδοσκοπίας ἐκ μέρους οἰκονομικῶν παραγόντων καί στρεβλῆς οικονομικῆς δραστηριότητος, ἢ ὅποια, στερουμένη ἀνθρωπολογικῆς διαστάσεως καί εὐαισθησίας, δέν ἐξυπηρετεῖ, τελικῶς, τὰς πραγματικὰς ἀνάγκας τῆς ἀνθρωπότητος. Βιώσιμος οἰκονομία εἶναι ἐκείνη, ἢ ὅποια συνδυάζει τήν ἀποτελεσματικότητα μὲ τήν δικαιοσύνην καί τήν κοινωνικὴν ἀλληλεγγύην.
9. Ὡς πρὸς τό θέμα τῶν σχέσεων τῆς χριστιανικῆς πίστεως καί τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει ἀποφύγει νά ἐπιζητῇ τήν κηδεμονίαν τῆς ἐξελίξεως τῆς ἐπιστημονικῆς ἀναζητήσεως καί νά λαμβάνη θέσιν ἐπὶ παντός ἐπιστημονικοῦ ἐρωτήματος. Διὰ τήν Ὀρθόδοξον ἀντίληψιν ἡ ἐλευθερία τῆς ἐρεῦνης ἀποτελεῖ θεόσδοτον δῶρον εἰς τόν ἄνθρωπον. Συγχρόνως, ὅμως, πρὸς αὐτήν τήν κατάφασιν, ἡ Ὀρθοδοξία ἐπισημαίνει τούς κινδύνους, οἱ ὅποιοι ὑποκρύπτονται εἰς ὠρισμένα ἐπιστημονικά ἐπιτεύγματα, τὰ ὅρια τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως καί τήν ὑπαρξιν μιᾶς ἄλλης «γνώσεως», ἢ ὅποια δέν ὑπάγεται ἀμέσως εἰς τό ἐπιστημονικόν πεδίον. Ἡ γνώσις αὕτη ἀποδεικνύεται πολλαπλῶς ἀπαραίτητος διὰ τήν ὀρθήν ὀριοθέτησιν τῆς ἐλευθερίας καί τήν ἀξιοποίησιν τῶν καρπῶν τῆς ἐπιστήμης διὰ τοῦ περιορισμοῦ τοῦ ἐγωκεντρισμοῦ καί τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου.
10. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία φρονεῖ ὅτι ἡ τεχνολογικὴ καί οικονομικὴ πρόοδος δέν ἐπιτρέπεται νά ὀδηγοῦν εἰς τήν καταστροφὴν τοῦ περιβάλλοντος καί τήν ἐξάντλησιν τῶν φυσικῶν πόρων. Ἡ ἀπληστία διὰ τήν ἱκανοποίησιν τῶν ὑλικῶν ἐπιθυμιῶν ὀδηγεῖ εἰς τήν

πτώχευσιν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ περιβάλλοντος. Δέν πρέπει νά λησμονῆται ὅτι ὁ φυσικός πλοῦτος τῆς γῆς δέν εἶναι μόνον περιουσία τοῦ ἀνθρώπου ἀλλά, πρωτίστως, δημιουργία τοῦ Θεοῦ: «τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καί τό πλή-ρωμα αὐτῆς, ἡ οἰκουμένη καί πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ» (Ψαλ. 23, 1). Ὀφείλομεν νά ἐνθυμώμεθα ὅτι, ὄχι μόνον αἱ σημεριναί, ἀλλά καί αἱ μελλοντικάί γενεαί ἔχουν δικαίωμα ἐπί τῶν φυσικῶν ἀγαθῶν, τά ὅποια μᾶς ἔδωσε ὁ Δημιουργός.

11. Ὑποστηρίζοντες σταθερῶς πᾶσαν εἰρηνικήν προσπάθειαν δικαίας λύσεως τῶν ἀναφυομένων συγκρούσεων, χαιρετίζομεν τήν στάσιν τῶν Ἐκκλησιῶν Ρωσίας καί Γεωργίας κατά τήν περίοδον τῆς προφάτου πολεμικῆς συρράξεως καί τήν ἀδελφικήν συνεργασίαν αὐτῶν. Αἱ δύο Ἐκκλησίαι ἐπετέλεσαν κατ' αὐτόν τρόπον τό χρέος τῆς διακονίας τῆς καταλλαγῆς. Ἐλπίζομεν ὅτι αἱ ἀμοιβαῖαι ἐκκλησιαστικάί προσπάθειαι θά συμβάλουν εἰς τήν ὑπέρβασιν τῶν τραγικῶν συνεπειῶν τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καί τήν ταχύτεραν συμφιλίωσιν τῶν λαῶν.

12. Εἰς τήν διογκουμένην σύγχυσιν τῆς ἐποχῆς μας ὁ θεσμός τῆς οἰκογενείας καί τοῦ γάμου ἀντιμετωπίζει κρίσιν. Ἡ Ἐκκλησία ἐν πνεύ-ματι κατανοήσεως τῶν νέων συνθέτων κοινωνικῶν συνθηκῶν ὀφείλει νά ἀναζητήσῃ τρόπους πνευματικῆς συμπαραστάσεως καί γενικωτέρας ἐνισχύσεως τῶν νέων καί πολυμελῶν οἰκογενειῶν. Ἰδιαιτέρως στρέφομεν τήν σκέψιν ἡμῶν πρὸς τοὺς νέους, διά νά τοὺς καλέσωμεν νά μετέ-χουν ἐνεργῶς τόσον εἰς τήν λατρευτικήν καί ἀγιαστικήν ζωήν, ὅσον καί εἰς τό ἱεραποστολικόν καί κοινωνικόν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, μεταφέροντες εἰς αὐτήν τοὺς προβληματισμούς καί τὰς προσδοκίας αὐτῶν, δεδομένου ὅτι ἀποτελοῦν ὄχι μόνον τό μέλλον, ἀλλά καί τό παρόν τῆς Ἐκκλησίας.

13. Οἱ Προκαθήμενοι καί οἱ Ἀντιπρόσωποι τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἔχοντες πλήρη ἐπίγνωσιν τῆς σοβαρότητος τῶν ἀνωτέρω προβλημάτων καί ἀγωνιζόμενοι διά τήν ἄμεσον ἀντιμετώπισιν των ὡς «ὑπηρεταί Χριστοῦ καί οἰκονόμοι μυστηρίων Θεοῦ» (Α' Κορ. 4, 1), διακηρύττομεν ἐξ αὐτῆς τῆς ἔδρας τῆς Πρωτοθρόνου Ἐκκλησίας καί ἐπαναβεβαιοῦμεν: α) Τήν ἀταλάντευτον θέσιν καί ὑποχρέωσιν ἡμῶν πρὸς διασφάλισιν τῆς ἐνότητος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῇ «ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἀγίοις πίστει» (Ἰούδα 3) τῶν Πατέρων ἡμῶν, τῇ αὐτῇ κοινῇ Θεῖα Εὐχαριστία, καί τῇ πιστῇ τηρήσει τοῦ κανονικοῦ συστήματος διακυβερνήσεως τῆς Ἐκκλησίας, διά τῆς ἐν πνεύματι ἀγάπης καί εἰρήνης διευθετήσεως τῶν ἐκάστοτε τυχόν ἀναφυομένων προβλημάτων εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις ἡμῶν. β) Τήν βούλησιν ἡμῶν διά τήν ταχεῖαν θεραπείαν πάσης κανονικῆς ἀνωμαλίας προελθούσης ἐξ ἱστορικῶν συγκυριῶν καί ποιμαντικῶν ἀναγκῶν, ὡς

έν τῇ λεγομένη Ὁρθοδόξῳ Διασπορᾷ, ἐπί τῷ τέλει τῆς ὑπερβάσεως πάσης τυχόν ξένης πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον ἐκκλησιολογίαν ἐπιρροῆς. Πρὸς τοῦτο, χαιρετίζομεν τὴν πρότασιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου νά συγκαλέσῃ διὰ τό θέμα τοῦτο, ὡς καί διὰ τὴν συνέχισιν τῆς προετοιμασίας τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, Πανορθόδοξους Διασκέψεις ἐντός τοῦ προσεχοῦς ἔτους 2009, εἰς τὰς ὁποίας, συμφώνως πρὸς τὴν ἰσχύσασαν πρό τῶν Πανορθόδοξων Διασκέψεων τῆς Ρόδου τάξιν καί πρακτικὴν, θά προσκαλέσῃ ἀπάσας τὰς Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας. γ) Τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν ὅπως, παρὰ τὰς οἰασδήποτε δυσκολίας, συνεχίσωμεν τοὺς θεολογικοὺς διαλόγους μετὰ τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν, ὡς καί τοὺς διαθρησκειακοὺς διαλόγους, ἰδιαίτερος μετὰ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καί τοῦ Ἰσλάμ, δοθέντος ὅτι ὁ διάλογος ἀποτελεῖ τὸν μόνον τρόπον ἐπιλύσεως τῶν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων διαφορῶν, ἰδιαίτερος εἰς μίαν ἐποχὴν, ὡς ἡ σημερινή, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ παντοῖαι διαιρέσεις, περιλαμβανομένων καί ἐκείνων ἐν ὀνόματι τῆς θρησκείας, ἀπειλοῦν τὴν εἰρήνην καί ἐνότητα τῶν ἀνθρώπων. δ) Τὴν ὑποστήριξιν ἡμῶν πρὸς τὰς πρωτοβουλίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καθὼς καί ἄλλων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, διὰ τὴν προστασίαν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Ἡ σημερινή οἰκολογικὴ κρίσις, ὡς ὀφειλομένη καί εἰς πνευματικούς καί ἠθικούς λόγους, καθιστᾷ ἐπιτακτικόν τό χρέος τῆς Ἐκκλησίας ὅπως συμβάλῃ διὰ τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς πνευματικῶν μέσων, εἰς τὴν προστασίαν τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς ἀνθρωπίνης ἀπληστίας. Πρὸς τοῦτο ἐπαναβεβαιουῦμεν τὸν καθορισμὸν τῆς 1ης Σεπτεμβρίου, πρώτης ἡμέρας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, ὡς ἡμέρας εἰδικῶν προσευχῶν διὰ τὴν προστασίαν τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ, καί ὑποστηρίζομεν τὴν εἰσαγωγήν τοῦ θέματος τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος εἰς τὴν κατηχητικὴν, κηρυγματικὴν καί ἐν γένει ποιμαντικὴν δρασιν τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν, ὡς τοῦτο ἤδη συμβαίνει εἰς ὠρισμένας ἐξ αὐτῶν. ε) Τὴν ἀπόφασιν ὅπως προβῶμεν εἰς τὰς ἀναγκαίας ἐνεργείας, ἵνα συσταθῇ Διορθόδοξος Ἐπιτροπὴ πρὸς μελέτην τῶν θεμάτων βιοηθικῆς, ἐπί τῶν ὁποίων ὁ κόσμος ἀναμένει καί τὴν τοποθέτησιν τῆς Ὁρθοδοξίας. Ταῦτα ἀπευθύνοντες πρὸς τὸν ἀνά τὸν κόσμον Ὁρθόδοξον λαόν καί τὴν οἰκουμένην, εὐχόμεθα «ἔτι καί ἔτι» ἢ εἰρήνη, ἢ δικαιοσύνη καί ἀγάπη τοῦ Θεοῦ νά ἐπικρατήσουν τελικῶς εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. «Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν, κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργοῦμένην ἐν ἡμῖν, αὐτῷ ἢ δόξα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Ἐφεσίους 3,20-21). Ἀμήν.